

Основні вимоги до викладання курсу неврології лікарям загальної практики—сімейної медицини

Н.К. Свиридова, Р.В. Сулік, В.Г. Середя, Г.С. Кусткова, Ю.В. Пономаренко

Національна медична академія післядипломної освіти імені П.Л. Шупика, м. Київ

У статті представлені навчально-педагогічні заходи, які розроблені і втілені в практику колективом кафедри неврології і рефлексотерапії для покращення підготовки лікарів циклу «Загальна практика—сімейна медицина».

Ключові слова: сімейна медицина, неврологія, викладання.

Мета даної роботи полягає у забезпеченні необхідної професійної ерудиції, кругозору лікаря для проведення диференціальної діагностики і диференційованої терапії, а також становлення у лікарів навичок, необхідних для неврологічного дослідження і діагностування найбільш частих або невідкладних уражень нервової системи.

Хвороби нервової системи внаслідок їхньої значної поширеності та соціальної значущості посідають одне з провідних місць у клінічній медицині. Опанування сімейними лікарями основ клінічної неврології ґрунтується на чіткій схемі викладання матеріалу. В основі вивчення патології нервової системи лежить засвоєння особливостей фізіології та анатомії нервової системи, включаючи її соматичний та вегетативний відділи. Для засвоєння клінічного матеріалу лікарі повинні ознайомитись з класифікацією захворювань нервової системи. У практиці сімейні лікарі найчастіше діагностують судинні, дисметаболичні, запальні, вертеброгенні, токсичні та інші ураження.

Основні завдання курсу «Нервові хвороби» включають:

- навчання навичкам неврологічного обстеження, виявленню симптомів ураження нервової системи, виділенню неврологічних синдромів та обґрунтуванню топічного діагнозу;
- отримання лікарем загальної практики—сімейної медицини (ЗП—СМ) сучасних знань про етіологію, патогенез, клініку, діагностику, диференціальну діагностику, лікування та профілактику захворювань нервової системи;
- формування у лікаря клінічного неврологічного мислення, здатності самостійно встановити діагноз, провести і призначити необхідний комплекс обстежень і лікування неврологічних захворювань, невідкладних неврологічних станів та проводити профілактику захворювань нервової системи.

Викладання неврології для лікаря ЗП—СМ має важливе значення у його підготовці, позаяк у своїй діяльності йому неодмінно доведеться в тому чи іншому обсязі вирішувати діагностичні, лікувальні та організаційні питання ведення як неврологічних хворих, так і пацієнтів з неврологічними проявами та ускладненнями будь-якої соматичної патології. Основними завданнями під час проведення циклу з неврології є знайомство лікарів з найбільш актуальними питаннями дисципліни, оволодіння принципами побудови неврологічного діагнозу (топічного та клінічного). Особлива увага повинна бути звернена на діагностику та лікування таких захворювань, як розлади мозкового кровообігу, пухлини головного і спинного мозку, захворювання і травми периферійної нервової системи, на показання для нейрохірургічного втручання. Під час клінічного розбору хворих необхідно підкреслювати важливість ранньої діагностики, необхідність своєчасної госпіталізації хворих. При вивченні захворювань нервової системи особливо важливими є знання диференціального діагнозу і схем лікування таких ургентних станів, як мозкова кома, гострий період інсульту, епілептичний статус, синдром Гієна—Барре, міастенічний криз і деяких інших.

Викладання недільних циклів неврології в післядипломній освіті базується на попередній підготовці лікарів на інших кафедрах.

Базові знання з анатомії, біології, медичної генетики, гістології та гістопатології, нормальної та патологічної фізіології, пропедевтики внутрішніх захворювань, загальної хірургії, фармакології є основою для засвоєння лікарями курсу загальної неврології. Отримані клінічні знання з курсу дерматовенерології, офтальмології, отоларингології, ендокринології, кардіології, гастроентерології, акушерства і гінекології, рентгенології дозволяють лікарям освоїти курс клінічної неврології, а також зміст дисципліни в цілому.

Знання, отримані лікарями на кафедрі неврології, необхідні для кращого розуміння перебігу, клінічної картини і лікування:

- серцево-судинної системи (гіпертонічна хвороба, атеросклероз, тромбоемболія, серцева недостатність, гострі кардіальні синдроми);
- окремих захворювань інфекційної природи (менінгіти, енцефаліти, ВІЛ-інфекції, туберкульоз, сифіліс, герпес, бореліоз, гельмінтози та ін.);
- ендокринних захворювань (цукровий діабет, патологія гіпофіза, захворювання щитоподібної і парашитоподібної залози).

Комплекс знань з міждисциплінарних проблем (проблеми головного болю і синдрому втрати свідомості охоплюють практично всі медичні спеціальності), розуміння їхнього етіопатогенезу допомагає лікарям у диференціальній діагностиці, формує клінічне мислення і алгоритм обстеження пацієнта.

Знання про ураження нервової системи при системних захворюваннях (червоний вовчак, дерматоміозит, склеродермія, ревматоїдний артрит, антифосфоліпідний синдром та ін.) дозволять лікарям ЗП—СМ освоїти матеріал курсу дерматовенерології, ревматології і терапії. Отримані знання про неврологічні прояви дегенеративно-дистрофічних уражень хребта допомагають у диференціальній діагностиці больових синдромів, як гострих, так і хронічних, що стане в нагоді у вивченні таких дисциплін, як терапія, хірургія, акушерство, гінекологія, урологія, стоматологія, отоларингологія та ін. Окремо «стоїть» вивчення курсу немедикаментозних методів лікування даної патології (рефлексотерапія, фізіотерапія, ЛФК).

Відповідно до вимог програми циклів підготовки лікарів ЗП—СМ у результаті вивчення дисципліни «Нервові хвороби» лікар повинен знати:

- симптоми і синдроми ураження нервової системи;
- етіологію, патогенез, клініку, діагностику, лікування, реабілітацію та профілактику основних захворювань нервової системи;
- фізикальні методи обстеження нервової системи;
- основні додаткові методи обстеження неврологічних хворих;
- лікарську тактику при невідкладних неврологічних станах;
- організацію догляду за неврологічними хворими, принципи реабілітації та профілактики хвороб нервової системи.

Лікар повинен уміти:

- провести опитування та зібрати анамнез неврологічного хворого;
- досліджувати неврологічний статус;
- виявити симптоми ураження нервової системи, встановити неврологічні синдроми, встановити топічний і попередній клінічний діагноз;

- скласти план обстеження неврологічного хворого;
- оцінити результати основних додаткових методів обстеження;
- встановити клінічний діагноз основних неврологічних захворювань;
- провести екстрене лікування невідкладних неврологічних розладів;
- організувати догляд за неврологічним хворим;
- здійснити реабілітацію та профілактику основних неврологічних захворювань.

Основні захворювання нервової системи, при яких лікар ЗП–СМ повинен встановити клінічний діагноз, призначити обстеження і лікування:

- гострі порушення мозкового кровообігу (минуше порушення мозкового кровообігу, ішемічний інсульт, крововилив у мозок, субарахноїдальний крововилив);
- гіпертензійний синдром при пухлинах головного мозку;
- гостра черепно-мозкова і спінальна травми;
- менінгіт, енцефаліт;
- епілептичний статус;
- міастенічні і холінергічні кризи;
- мігренозний статус;
- дифтерійна, порфірійна і гостра запальна демієлінізувальна (Гієн–Барре) полінейропатія;
- радикулоніт і рефлекторні м'язові синдроми;
- невралгія лицевого нерва;
- невралгія трійчастого нерва;
- оперізувальний герпес.

Лікар повинен набути навичок:

- опитування, збору скарг та анамнезу у неврологічного хворого;
- дослідження неврологічного статусу;
- визначення рівня свідомості;
- дослідження рухової сфери: визначення обсягу, сили і темпу довільних рухів, дослідження тону м'язів і рефлексів, виявлення м'язової атрофії;
- дослідження чутливості: больової, температурної, пропріоцептивної; виявлення парестезій, каузалгії;
- дослідження функцій черепних нервів;
- дослідження координації: проба Ромберга, координаторні проби в кінцівках (пальце-носова, п'ятково-колінна, адіадохінез);
- дослідження менінгеальних симптомів;
- дослідження вищих мозкових функцій: мови, читання, письма,

- рахунку, гнозису, праксису, пам'яті та інтелекту;
- виявлення симптомів паркінсонізму;
- дослідження вегетативних функцій: виявлення порушень терморегуляції, потовиділення, вазомоторних і трофічних розладів, ортостатичної гіпотензії, синдрому Рейно, порушення функції тазових органів;
- дослідження хворого в коматозному стані, оцінювання зінічних реакцій, виявлення вогнищевих неврологічних симптомів, проведення окулоцефалічних проб.

На підставі дослідження неврологічного статусу лікар ЗП–СМ повинен уміти виявити неврологічні симптоми і синдроми, встановити топічний діагноз та попередній клінічний діагноз.

Сімейний лікар повинен також знати показання та протипоказання до проведення додаткових методів дослідження, вміти і трактувати їхні результати, а саме:

- люмбальної пункції і дослідження спинномозкової рідини;
- краніографії і спондилографії;
- електронейроміографії;
- електроенцефалографії та методики дослідження викликаних потенціалів;
- рентгівської комп'ютерної томографії головного і спинного мозку, різних відділів хребта, магнітно-резонансної томографії головного і спинного мозку і різних відділів хребта, ангіографії, однофотонної емісійної комп'ютерної томографії;
- ультразвукової доплерографії, ультразвукового дуплексного і триплексного сканування сонних і хребетних артерій, транскраніальної доплерографії;
- ехоенцефалоскопії і реоенцефалографії.

ВИСНОВКИ

На підставі клінічного обстеження (з урахуванням додаткових методів обстеження) лікар повинен уміти встановити заключний клінічний діагноз при основних захворюваннях нервової системи. У разі необхідності лікар ЗП–СМ повинен бути готовим провести екстрену діагностику і призначити лікування хворим при невідкладних неврологічних захворюваннях (ішемічному інсульті, крововиливах у мозок, субарахноїдальному крововиливі, гострій черепно-мозковій та спінальній травмах, епілептичному статусі, міастенічному і холінергічному кризах, менінгіті, енцефаліті); організувати догляд та реабілітацію неврологічного хворого, здійснити профілактику основних неврологічних захворювань.

Главные требования к преподаванию неврологии

врачам общей практики–семейной медицины

Н.К. Свиридова, Р.В. Сулик, В.Г. Середя, А.С. Кусткова, Ю.В. Пономаренко

В статье представлены учебно-педагогические мероприятия, которые разработаны и внедрены в практику коллективом кафедры неврологии и рефлексотерапии для улучшения подготовки врачей цикла «Общая практика–семейная медицина»

Ключевые слова: семейная медицина, неврология, преподавание.

Key requirements for nervous system pathology teaching for general practice–family medicine

N.K. Svyrydova, R.V. Sulik, V.G. Sereda, A.S. Kustkova, Y.V. Ponomarehko

In the article the educational and pedagogical measures designed and implemented in practice team of the Department of Neurology and reflexology to improve the training of physicians cycle «General practice and family medicine».

Key words: family medicine, neurology, teaching.

Сведения об авторах

Свиридова Наталья Константиновна – кафедра неврологии и рефлексотерапии Национальной медицинской академии последипломного образования имени П.Л. Шупика, 04107, г. Киев, ул. Баггоутовская, 1; тел.: (044) 483-17-56

Сулик Роман Владимирович – кафедра неврологии и рефлексотерапии Национальной медицинской академии последипломного образования имени П.Л. Шупика, 04107, г. Киев, ул. Баггоутовская, 1; тел.: (044) 483-17-56

Кусткова Анна Сергеевна – кафедра неврологии и рефлексотерапии Национальной медицинской академии последипломного образования имени П.Л. Шупика, 04107, г. Киев, ул. Баггоутовская, 1; тел.: (044) 483-17-56

Середя Виталий Георгиевич – кафедра неврологии и рефлексотерапии Национальной медицинской академии последипломного образования имени П.Л. Шупика, 04107, г. Киев, ул. Баггоутовская, 1; тел.: (044) 483-17-56

Пономаренко Юрий Владимирович – кафедра неврологии и рефлексотерапии Национальной медицинской академии последипломного образования имени П.Л. Шупика, 04107, г. Киев, ул. Баггоутовская, 1; тел.: (044) 483-17-56

Статья поступила в редакцию 03.11.2014